

prof. dr hab. Krystian Kiełb  
Dziedzina sztuki, dyscyplina sztuk muzycznych  
Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu  
Plac Jana Pawła II nr 2  
50-043 Wrocław  
tel. + 48 71 3100 500, + 48 71 3100 501  
e-mail

Wrocław, 28 września 2020 r.

**Opinia recenzenta w przewodzie doktorskim mgra Wojciecha Kostrzewy, przeprowadzonym w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie kompozycja i teoria muzyki**

**Informacje o procedurze, zleciodawcy opinii, podstawach prawnych działania opiniodawcy**

Przewód doktorski Pana mgra Wojciecha Kostrzewy w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej kompozycja i teoria muzyki, został wszczęty na wniosek Kandydata z 26 lutego 2019 r. Nadesłana opiniodawcy dokumentacja nie pozwoliła na ustalenie daty wszczęcia przewodu, ani gremium, które ów przewód wszczęło. Przy założeniu, że przewód wszczęto przed 30 kwietnia 2019 r., a tak wynika z zastosowanej procedury, należy założyć, że organem wszczynającym przewód była Rada jednego z Wydziałów Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, najprawdopodobniej Rada Wydziału Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. Funkcję promotora powierzono Panu prof. dr hab. Marcinowi Błażewiczowi. W związku ze zmianą przepisów prawa czynności przewodu przejęła począwszy od 1 października 2019 r. Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina.

Zleciodawcą sporządzenia niniejszej opinii jest Pan prof. dr hab. Paweł Łukaszewski, Przewodniczący Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Podstawą prawną działania opiniodawcy są właściwe przepisy ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (t.j. Dz. U. 2017 poz. 1789 z późn. zm.), w związku z art. 179 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 2018 poz. 1669 z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. *w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora* (Dz. U. 2018 poz. 261).

## Ocena formalnej strony dokumentacji

Dokumentacja przedstawiona przez Kandydata spełnia kryteria formalne, o których mowa w § 1 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. 2018 poz. 261). Pożądane byłoby uzupełnienie dokumentacji o wykaz kompozycji, w szczególności powstałych po ukończeniu przez Kandydata studiów w zakresie kompozycji.

## Sylwetka i działalność twórcza Kandydata

Pan Wojciech Kostrzewa – kompozytor, aranżer, perkusista, nauczyciel akademicki, to artysta bardzo wszechstronny, niezwykle ciekawa indywidualność twórcza młodego pokolenia muzyków. Jest absolwentem Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, który ukończył w roku 2016 uzyskując dyplom magistra sztuki na kierunku kompozycja i teoria muzyki, w specjalności kompozycja, w klasie prof. dra hab. Marcina Błażewicza, z wynikiem celującym „A+/25”. Trzy lata wcześniej, w roku 2013, Kandydat ukończył Policealne Studium Jazzu im. Henryka Majewskiego w klasie perkusji Czesława Bartkowskiego. Bezpośrednio po ukończeniu studiów Kompozytor związał swoje zawodowe losy z Uniwersytetem Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie. Jak dowiadujemy się z życiorysu zamieszczonego w dokumentacji przewodu doktorskiego Kompozytor prowadzi zajęcia w zakresie czytania partytur oraz propedeutyki kompozycji i aranżacji na Wydziale Instrumentalnym, w ramach kierunku Jazz i World Music. Twórczość kompozytorska mgra Wojciecha Kostrzewy obejmuje utwory autonomiczne oraz muzykę dla teatru i filmu. Jego utwory od wielu lat odnoszą sukcesy na konkursach kompozytorskich. Kompozytor został pięciokrotnie laureatem konkursów uzyskując m.in.:

- Nagrodę Specjalną w Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim *Artistes en Herbe* za utwór *Shining in the Night* na fortepian i chór dziecięcy (Luxembourg, 2010),
- I Nagrodę oraz Nagrodę Orkiestry w Konkursie Kompozytorskim *In modo di Lutosławski* za kompozycję *Little Variations for Symphonic Orchestra* (Warszawa, 2013),
- Nagrodę Główną IV Międzynarodowego Konkursu Kompozytorskiego im. Wojciecha Kilara na skomponowanie poematu symfonicznego opartego na fabule wybranego filmu, za kompozycję *Universe* na orkiestrę symfoniczną (Gorzów, 2016),
- I Nagrodę oraz Nagrodę Publiczności w III Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim Krzysztofa Pendereckiego Arboretum, za utwór *Novelette* na 16 instrumentów smyczkowych (Radom, 2017),
- I Nagrodę i Nagrodę Publiczności Międzynarodowego Konkursu Kompozytorskiego z okazji 100-lecia stowarzyszenia Autorów ZAIKS za utwór *Glow!* (Szczecin, 2018).

Jak wynika z zamieszczonego w przedłożonej dokumentacji wykazu po ukończeniu studiów II stopnia (magisterskich) Doktorant w sposób istotny pomnożył swój kompozytorski dorobek. Przedstawiona dokumentacja potwierdza fakt szeregu publicznych prezentacji kompozycji. Utwory Wojciecha Kostrzewy są wykonywane przez profesjonalne zespoły. I tak w roku 2018 miało miejsce prawykonanie Koncertu na flet, orkiestrę i trio jazzowe. Wykonawcami byli: Ł. Jankowski – flet i Orkiestra Filharmonii Podlaskiej pod dyr. M. Tomaszewicza. W tym samym roku Orkiestra Filharmonii Szczecińskiej pod dyr. A. Sztaby dokonała prawykonania utworu *Glow* na wielką orkiestrę symfoniczną. W roku 2019



w Teatrze Wielkim Operze Narodowej miała miejsce premiera baletu *Fredriana – Mąż i żona* z utworami Stanisława Moniuszki do muzyki kompozytora. Na rok 2020 zaplanowane zostało przez Orkiestrę Sinfonia Varsovia pod dykcją M. Nesterowicza prawykonanie utworu *Concerto Varsovia*. Spektakle z muzyką Wojciecha Kostrzewy od lat goszczą na profesjonalnych scenach teatralnych. W roku 2017 w Teatrze Palladium w Warszawie odbyła się premiera spektaklu *Calineczka* do muzyki Wojciecha Kostrzewy. Rok później w Teatrze Żeromskiego w Kielcach miała miejsce premiera *Świętoszka* Moliera, w reż. E. Rucińskiej, z muzyką Kompozytora. W roku 2019 w Teatrze Studio w Warszawie odbyła się premiera spektaklu *Miasto białych kart* J. Saramago w reż. E. Rucińskiej z muzyką Wojciecha Kostrzewy. Kompozytor jest ponadto autorem licznych aranżacji zarówno utworów muzyki klasycznej, jak i standardów jazzowych, z których wiele utrwalono w wydawnictwach fonograficznych. Aktywność twórczą kompozytora i aranżera Wojciech Kostrzewa łączy z aktywnością wykonawczą. Jako perkusista występuje w ramach różnych formacji, w tym od kilku lat w Chopin University Big Band, który odnosi sukcesy w kraju i za granicą.

### Recenzja pracy doktorskiej

Praca doktorska mgra Wojciecha Kostrzewy składa się z dzieła artystycznego w postaci utworu *Ananke* na 2 soprany, tenor i orkiestrę symfoniczną oraz jego opisu, co tworzy logicznie przemyślaną, zwartą i spójną całość. Utwór muzyczny przedłożony został do oceny w postaci zapisu partyturowego, w wersji drukowanej.

Bogaty w warstwie symbolicznej tytuł kompozycji powiązać należy ze sferą pozamuzycznej inspiracji. Kompozytor zaczerpnął go bowiem z tytułu wiersza Tadeusza Micińskiego, wiersza, który stał się bezpośrednim stymulatorem dla heteronomicznej wyobraźni Twórcy. Jak wynika z wypowiedzi Kompozytora siła oddziaływania przekazu poetyckiego wiersza *Ananke* Tadeusza Micińskiego, pozostawiła już przy pierwszym zetknięciu się z tym szczególnym tekstem niezwykle silne wrażenie estetyczne. Inspiracja poezją nie ograniczyła się wyłącznie do sfery ideowej. *Ananke* na 2 soprany, tenor i orkiestrę symfoniczną to bowiem kompozycja wokalnie-instrumentalna, dla której tekst wiersza odegrał szersze znaczenie. W pracy doktorskiej Wojciech Kostrzewa realizuje zatem zamysł dzieła inspirowanego ideami pozamuzycznymi. Analiza partytury pozwala na postawienie tezy, że namysł i refleksja nad wybranym tekstem doprowadziły Twórcę zarówno do stworzenia ogólnej koncepcji utworu, jak i do wyprowadzenia szeregu szczegółowych rozwiązań, stosowanych w określonych sferach kształtowania kompozycji. Tezę tę zdaje się potwierdzać lektura opisu pracy doktorskiej. Myliłby się jednak ten, kto poszukiwałby w kompozycji Wojciecha Kostrzewy tradycyjnie rozumianej programowości, a tym bardziej prosto pojmowanej ilustracyjności, choć Kompozytor w kilku miejscach opisu pracy doktorskiej sam o niej wspomina. Zastosowanych w różnych sferach kształtowania kompozycji rozwiązań nie należy utożsamiać bowiem z konkretną ideą pozamuzyczną, gdyż dźwięk – w opinii piszącego te słowa – ma odzwierciedlić to, co wymyka się możliwości opisania słowem. Można sądzić, że dźwięk dla Wojciecha Kostrzewy zaczyna się tam, gdzie kończy się słowo..., a przynajmniej jego semantyczny walor.

Dla realizacji tej oto wizji Kompozytor wybrał aparat wykonawczy, który obejmuje: flet piccolo, 2 flety, 2 oboje, rożek angielski, 2 klarnety in b, klarnet basowy, 2 fagoty, kontrafagot, 4 waltornie in f, 3 trąbki in b, 3 puzony, tubę, ponadto kotły, ciekawie skonstruowany zestaw instrumentów perkusyjnych, przeznaczony dla trzech wykonawców, harfę, czeleste, kwintet smyczkowy i trzy głosy solowe – 2 soprany i tenor. Kompozytor nie precyzuje wielkości wiszących idiofonów metalowych. Przyjmuje tradycyjny układ



instrumentów w partyturze, co z punktu widzenia zastosowanych rozwiązań kompozycyjnych oraz optymalizacji zapisu wydaje się rozwiązaniem trafnym. Kompozycję zanotowano wykorzystując tradycyjną notację periodyczną – taktową. Wykonanie kompozycji winno zmieścić się w ramach czasowych pomiędzy 18 a 19 minutami (precyzyjnie 18 min. 25 sek.).

W założeniu makroformalnym utwór *Ananke* na 2 sopran, tenor i orkiestrę symfoniczną wykazuje budowę jednoogniową, trójfazową. Kompozytor kształtuje poszczególne fazy z mniejszych odcinków strukturalnych, często rozwijanych procesualnie. Trzy fazy, ściśle ze sobą powiązane, tworzą organiczną całość.

Sposób wykorzystania tekstu słownego oraz powiązania słowa z muzyką wskazuje, że najistotniejszą dla Kompozytora warstwą tekstu poetyckiego jest warstwa semantyczna, w tle pozostaje warstwa syntaktyczna i foniczna. Czytelność projekcji treści słownej została wzmocniona poprzez powierzenie tekstu wiersza wyłącznie tenorowi. Konsekwencja w stosowaniu zasady powiązania tekstu słownego z głosem o określonym kolorycie (tenor) powoduje powstanie swoistego kompleksu tekstowo-barwowego. Wymowność niektórych zwrotów motywicznych zastosowanych w partiach tenoru nasuwa skojarzenia z oddziaływaniem retorycznym. O ile tenor wnosi czynnik semantyczny, o tyle sopran, traktowane wyłącznie kolorystycznie, wnoszą czynnik symboliczny. W partii głosów sopranowych pojawiają się wyłącznie trzy samogłoski „u”, „o”, „a”. Zwraca uwagę duża koncentracja tekstu słownego obu strof wiersza Tadeusza Micińskiego na stosunkowo krótkim odcinku przebiegu kompozycji. I tak tekst pierwszej strofy wiersza pojawia się w taktach 82-120, drugiej w taktach 379-425 czyli łącznie na przestrzeni 84 taktów. Taka intensywność skupienia tekstu uwypukla jego walor semantyczny, eksponując jednocześnie czynnik wyrazowy.

Elementem spajającym warstwę wokalną z warstwą instrumentalną jest – w ocenie piszącego te słowa – widoczny porządek w kształtowaniu poszczególnych elementów muzycznych, także kształtowania konstrukcji utworu, wywiedziony – jak można sądzić – ze świadomej lub nieświadomianej predylekcji Twórcy do proporcji, symetrii, złotego podziału. Elementy owego porządku widoczne są np. w sferze diastematycznej regulacji kompozycji. I tak podstawą kształtowania wertykalnego są dwie struktury akordowe, sześciodźwiękowe, o ciekawie zakłóconej symetrii. Jakkolwiek w pewnych fragmentach kompozycji widoczna jest logika i konsekwencja w ich stosowaniu, to jednak język harmoniczny całego utworu wykazuje swobodę, w ramach której dwie sześciodźwiękowe struktury są pewnymi punktami odniesienia. Wykorzystanie różnorodnych układów symetrycznych widoczne jest także w kształtowaniu przebiegów horyzontalnych. Koncentracja na czynniku linearnym nie osłabia znaczenia regulacji czasu i ruchu. Przeciwnie, porządek tej sfery regulacji ma dla Kompozytora istotne znaczenie. Także i w kształtowaniu czynnika rytmicznego widoczna jest logika i konsekwencja w tworzeniu przebiegów, wykorzystująca układy symetryczne, proporcjonalne. Często stosowanym zjawiskiem jest ostinato.

Bardzo czytelny jest porządek konstrukcyjny kompozycji. I tak w ramach poszczególnych odcinków strukturalnych obserwujemy przetwarzanie dość jednorodnego materiału motywicznego. Analizując długości poszczególnych odcinków strukturalnych można zaobserwować wykorzystywanie różnorodnych układów symetrycznych, a także powtarzające się wzorce proporcji, bardzo często bliskie tzw. złotej proporcji. Zasada ta obecna jest zarówno w kształtowaniu odcinków strukturalnych w ramach poszczególnych faz kompozycji, jak i poszczególnych faz w stosunku do siebie.



Przyjęta przez Kompozytora ciekawa, oryginalna i sprawdzona w praktycznej realizacji technika kompozytorska daje niezwykle interesujący efekt brzmieniowy i wyrazowy. W kolejnych fazach kompozycji mamy bowiem do czynienia ze swoistą pulsującą, wariabilną fakturą akcji instrumentalnych, która umożliwia uwypuklenie wyłaniających się transformacji jakości barwowych. Czynniki kolorystyczne ma dla Kompozytora bardzo istotne znaczenie, kształtowany jest w sposób świadomy, z dużym pietyzmem, co objawia szczególną wrażliwość Twórcy na ten właśnie element kompozycji. Ciekawie zakomponowana przez Doktoranta dramaturgia przebiegu napięć energetycznych, w odcinkach z tekstem słownym wywiedziona z przekazu semantycznego tekstu słownego, warunkowana m. in. dystrybucją i ewolucją wykorzystywanych struktur motywicznych, synchronicznym lub asynchronicznym współdziałaniem partii solowych i orkiestrowych, tworzy czytelną i naturalną w swym rozwoju narrację muzyczną. Mimo bardzo świadomego, w niektórych przypadkach wręcz systemowego kształtowania poszczególnych współczynników kompozycji, niezwykle ważną rolę w jej tworzeniu odegrał – jak można sądzić – czynnik intuicyjny. Zapewne także dzięki temu powstał utwór żywy, dynamiczny, pulsujący emocjami i jakkolwiek bogaty w swej wewnętrznej różnorodności, to jednak nie pozbawiony walorów pełnej spójności i pogłębionej logiki wyrazowej. Partytura utworu *Ananke* na 2 sopran, tenor i orkiestrę symfoniczną spełnia wysokie standardy, także pod względem edytorskim.

Powstała w ramach przewodu doktorskiego Wojciecha Kostrzewy kompozycja *Ananke* na 2 sopran, tenor i orkiestrę symfoniczną to dzieło oryginalne, dzieło, w którym wyraźnie wyczuwalna więź z tradycją, staje się jedynie podstawą, fundamentem kształtowania oryginalnych rozwiązań kompozycyjnych, także w zakresie podstawowych, fundamentalnych kategorii konstytuujących wypowiedź muzyczną. *Ananke* na 2 sopran, tenor i orkiestrę symfoniczną Wojciecha Kostrzewy to dzieło reprezentujące oryginalne tendencje artystyczne, będące utworem o profilu wybitnie indywidualnym, a nawet osobistym. Kompozycję *Ananke* na 2 sopran, tenor i orkiestrę symfoniczną uznać należy za rodzaj syntezy, podsumowania zdobywanych i doskonalonych przez Wojciecha Kostrzewę doświadczeń na kilku różnych płaszczyznach. W sensie bezpośrednim synteza dotyczy wykorzystywanych w dotychczasowej twórczości środków warsztatu kompozytorskiego, w sensie szerszym jest syntezą doświadczeń nad powiązaniem muzyki i słowa, zmierzającą do uzyskania idealnego zespolenia obu warstw, a dzięki temu uzyskania jedności dzieła słowno-muzycznego.

Przedstawiona przez Kandydata dysertacja teoretyczna będąca opisem pracy doktorskiej to studium przybliżające idee twórcze Kompozytora. Układ pracy jest logiczny i spójny, struktura podziału treści czytelna, a treść w pełni odpowiada tematowi określoneemu w tytule.

Opis pracy doktorskiej składa się z pięciu rozdziałów poprzedzonych Uwagami wstępnymi, zamkniętych ustępem podsumowującym. Pracę wieńczy bibliografia. We wstępie Autor podejmuje wątek pozamuzycznej inspiracji oraz dzieli się z czytelnikiem refleksją o roli poezji w muzyce. Rozdział pierwszy podejmuje problematykę języka muzycznego. W trzech ustępach oznaczonych literami autor omawia struktury harmoniczne, meliczne i rytmiczne zastosowane w utworze. Refleksję nad zagadnieniem instrumentacji przedstawiono w rozdziale drugim. Rozdział trzeci dotyczy kształtowania agogiki, metroritmiki i dynamiki. W rozdziale czwartym omówiono rolę głosów solowych w kontekście stosunku autora do warstwy semantycznej tekstu Tadeusza Micińskiego. Budowę formalną utworu omówiono w rozdziale piątym. W krótkim zakończeniu



zaprezentowano wnioski końcowe. Zastanawia jak Kompozytor rozumie pojęcie języka muzycznego, skoro w rozdziale tak zatytułowanym (rozdział I) zdecydował się omówić wyłącznie struktury harmoniczne, meliczne i rytmiczne?

Tok postępowania analitycznego Doktoranta jest prawidłowy. Swoje rozważania Autor udokumentował licznymi przykładami nutowymi, dobranymi właściwie i celnie dla egzemplifikacji określonych zjawisk. Mgr Wojciech Kostrzewa w opisie pracy doktorskiej posługuje się poprawnym, bogatym i dojrzałym językiem, a myśli formułuje jasno i czytelnie. Dla precyzyjnego naświetlenia poruszanych zagadnień Autor używa właściwej terminologii z zakresu teorii muzyki, udowadniając swoją kompetencję także i w tym zakresie.

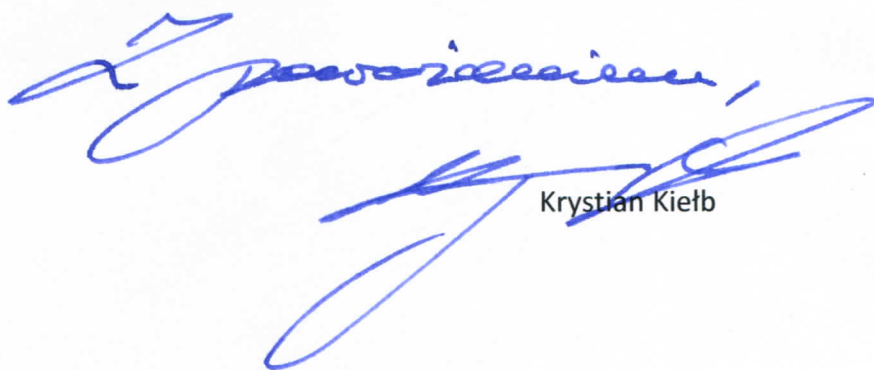
### Konkluzja

Koncepcje twórcze rozwijane przez Pana mgra Wojciecha Kostrzewę w wielu przypadkach zrodzone z inspiracji ideami pozamuzycznymi, mają istotną wartość poznawczą, a rezultatem ich zastosowania w konkretnych utworach są interesujące, także dzięki swojej oryginalności, rozwiązania czysto artystyczne. W tym sensie – jak wskazywano powyżej – praca doktorska mgra Wojciecha Kostrzewy jawi się jako ważna synteza dotychczasowych doświadczeń zdobytych przez Kompozytora. *Ananke* na dwa sopran, tenor i wielką orkiestrę symfoniczną – dzieło artystyczne będące przedmiotem pracy doktorskiej wraz z opisem stanowi oryginalne i wartościowe przedsięwzięcie artystyczno-naukowe.

Niniejszym stwierdzam, iż Doktorant wykazał umiejętność prowadzenia pracy artystycznej w sposób odpowiedzialny, dojrzały i samodzielny, ponadto wykazał głęboką wiedzę teoretyczną, służącą z jednej strony realizacji zamierzeń twórczych, z drugiej natomiast umożliwiającą podjęcie refleksji nad nimi. W ten sposób Doktorant rozwiązał badane zagadnienie artystyczne i spełnił bez zastrzeżeń warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. 2017 poz. 1789 z późn. zm.).

Wyrażając szacunek i uznanie dla dokonań twórczych Kompozytora piszący te słowa pozostaje z nadzieją, że w kolejnych kompozycjach, w nowych syntezach, poznamy coraz głębsze oblicze oryginalnej twórczości Wojciecha Kostrzewy, która – bez wątpienia – nie pozwala, aby pozostać wobec niej obojętnym. Jednocześnie opiniodawca pragnie wyrazić nadzieję, że kompozycja autonomiczna pozostanie dla artysty ważnym terenem samorealizacji artystycznej.

Pracę dokorską mgra Wojciecha Kostrzewy przyjmuję bez zastrzeżeń i wnioskuję o dopuszczenie jej do publicznej obrony.



Krystian Kiełb